

**Гончаренко
Марина Володимирівна**

здобувач першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти
Навчально-наукового інституту
права
Державного податкового
Університету

**СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ
ДЖЕРЕЛ**

1. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/95_199.
2. Конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/95_154#Text.
3. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/95_021#Text.
4. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання від 10 грудня 1984 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/95_085#Text.
5. На Чернігівщині 16-річну дівчину домагався російський солдат: Суспільне новини. URL: <https://suspilne.media/233686-na-cernigivsini-16-ricnu-divcinu-domagavsya-rosijskij-soldat/>.
6. Римський статут Міжнародного кримінального суду від 17 липня 1998 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/95_588#Text.
7. Статус Конвенції про права дитини від 16 вересня 2010 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/95_j24#Text.

**ДО ПИТАННЯ ПРОБЛЕМАТИКИ СЕКСУАЛЬНОГО
НАСИЛЬСТВА В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-
УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: ПРИКЛАД ЧЕРНІГІВЩИНИ**

Початок повномасштабного наступу російських військ 24 лютого розпочався по всій території України. Норми міжнародного права встановлюють «правила війни», зокрема відповідні положення встановлені в Женевських та Гаазьких Конвенціях, які є чинними для росії. Однак, зважаючи на вже проведені дослідження, виявлено ряд порушень, зокрема до цивільного населення. Особливо дані порушення проявились в Бучі, Ірпені, Бородянці (Київська область). Однак, кожне окуповане місто відчуло на собі методи та засоби «визволення».

Міжнародне право встановлює заборону сексуального насилля по відношенню як до чоловіків так і жінок. Особлива увага приділяється представницям жіночої статі, зважаючи на те, що саме вони є жертвами сексуального насилля, що трапляється під час збройних конфліктів.

Чернігівська область, станом на 22.05.2022 є деокупованою територією, яка оговтується від наслідків «руського міра». Експерти визначають коло порушених прав людини, особливу увагу звертають на аспект питання порушення права на особисту недоторканість.

Відтак, в одному із населених пунктів Чернігівщини 13 військових російської федерації проживали в будинку неповнолітньої дівчини 16-ти років, її брата та бабусі. Один із російських офіцерів здійснював примус неповнолітньої до вчинення статевого акту [5].

Міжнародні стандарти, зокрема Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів встановлює заборону на посягання або примусу до сексуального насильства у будь-яких його проявах та формах [1].

Разом з тим, забороняється катування, що можуть проявлятися у застосування фізичних та психологічних методів. Жертва сексуального насильства наголошує, що російській військовий застосовував до неї фізичне насилля, зокрема душив та бив, а також психологічне – не раз наголошував, що позбавить життя її рідних, якщо вона добровільно не згодиться на статевий акт [5].

Конвенція про захист цивільного населення під час війни 1949 року, що є основоположним документом забороняє здійснення фізичних страждань, а також будь-якого «брутального» поводження з боку, зокрема військових властей [2].

16-ти річна дівчина акцентує увагу на тому, що російський офіцер лягав спати з нею та порушував її право на особисту недоторканість. Зокрема, здійснював щодо неї сексуальне насильство, що проявлялось в дотиках до статевих органів дівчини [5].

Крім статевого насилля, російський військовий застосовував фізичну розправу щодо неповнолітньої особи,

зокрема бив її своїм автоматом, а також здійснював психологічний тиск – залякування, тиск через рідних, що проявлявся в тому, що офіцер «наставляв ножа до горла бабусі» [5]. Відповідні дії можна кваліфікувати також як і «брутальне поводження» з боку військового. Разом з тим такі знущання є грубим порушенням міжнародного права, зокрема: Конвенції про захист цивільного населення під час війни 1949 року; Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів 1977 року; Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв збройних конфліктів неміжнародного характеру (Протокол II), від 8 червня 1977 року та інших.

Варто враховувати, що жертва сексуального насильства є неповнолітньою особою, а отже це є обтяжуючою обставиною кваліфікації відповідного злочину. Відтак Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів 1977 року гарантує захист дітей «від будь-якого роду непристойних посягань» [1].

Конвенція про права дитини 1989 року, зокрема стаття 34 встановлює захист дитини від будь-якого сексуального насильства. Окрім того, покладає на держав-учасниць Конвенції здійснювати заходи щодо недопущення подібних випадків [3]. Варто зазначити, що росія ратифікувала відповідний міжнародний стандарт ще 16.08.1990 року, а отже взяла на себе зобов'язання прописаних норм ще в ХХ столітті [7]. Акцентуємо увагу, що росія знаходиться в системі міжнародного права, бере на себе зобов'язання виконувати ті чи інші норми, зокрема і норми Конвенції з прав дитини, та не дивлячись на це, зухвало порушує відповідні стандарти та все ще є країною-учасницею Конвенції.

Конвенція ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання 1987 року зазначає, що період війни не є підставою для виправдання катування. Конвенція визначає сутнісне розуміння дефініції «катування», що включає в себе примус, завдання страждань (фізичних чи моральних), мету [4]. Виходячи з вищенаведеного випливає, що справа 16-ти річної дитини підпадає під порушення Конвенції. Це підтверджується тим, що: по-перше, був примус до здійснення статевого акту; по-друге, наявні чітко виражені моральні страждання, що проявлялись у формі «підставлення» ножа до горла близької особи жертви – бабусі, та фізичні – биття автоматом жертви.

Виходячи з вищенаведеного варто звернути увагу на міжнародну кваліфікацію дій, які були вчинені російським військовим. Відтак Римський Статут Міжнародного кримінального суду визначає «злочини проти людяності», під які підпадає, зокрема катування, «згвалтування, оборонення в сексуальне рабство, примус до проституції, примусова вагітність, примусова стерилізація або будь-які інші форми сексуального насильства порівняної тяжкості». Констатуємо, що примус до статевого акту, що супроводжується прямими ознаками застосування катувань до жертви підлягає під кваліфікацію «злочини проти людяності». Разом з тим, звертаємо увагу, що серйозні порушення міжнародного гуманітарного права визначаються як «воєнні злочини» і тягнуть за собою індивідуальну кримінальну відповідальність. Відповідно окремих осіб можна притягнути до відповідальності також і за спробу скоєння воєнного злочину, а отже впливає, що російський-офіцер-злочинець має бути притягнутий до відповідальності. До воєнних злочинів відносять, зокрема: катування та нелюдське поводження, посягання на людську гідність, будь-які види сексуального насильства [6]. Варто розуміти, що воєнним злочином називають свідоме порушення загальноприйнятих звичаїв та правил війни, тобто порушення так званих «законів війни».

Отже, можна зробити висновок, що міжнародне право, зокрема міжнародне гуманітарне право, має в своєму арсеналі ряд нормативно-правових інструментів визначення злочинів, а також їх сутнісну характеристику, що є «базисом» в питанні притягнення до відповідальності осіб, що скоїли злочин. Разом з тим, питання сексуального насилля вважається злочином, незалежно від того скоєно воно під час війни чи в мирний час, під час міжнародного чи неміжнародного збройного конфлікту.

Разом з тим, росія є одним із постійних членів Ради Безпеки ООН, входячи в цю систему, вона «задає» приклад світової політики, має сприяти головному принципу Ради Безпеки ООН - підтримки миру та безпеки в світі. Однак констатуємо, що росія нахабно порушує абсолютно всі усталені міжнародні принципи, демократичні цінності, які «будувалися» роками, з метою недопущення тих жахливих звірств, що відбувалися, зокрема під час Другої Світової Війни.

Отже, постає закономірне питання, чи може бути росія суб'єктом міжнародного права, зважаючи на ті агресивні дії по відношенню до територіальної цілісності України, до звірств, що вчиняють російські солдати по відношенню до українського суспільства, безчесно порушуючи міжнародні стандарти, що стосуються прав людини?